

ERIC HERMELIN — en svensk Dr Jekyll och mr Hyde som blev författarnas författare

□ Vem var Eric Hermelin? Säkert är det bara få som kan ge ett svar. Likafullt är hans litterära insats av stor betydelse. Han blev med sina tolkningar av främst persiska mystiker en författare för författare. Unik är han också i så måtto att han är den ende sinnessjuk- och omyndighetsförklarade författaren som utsänt en så omfattande produktion från ett mentalsjukhus. Ja, det är svårt att hitta någon motsvarighet i världslitteraturen.

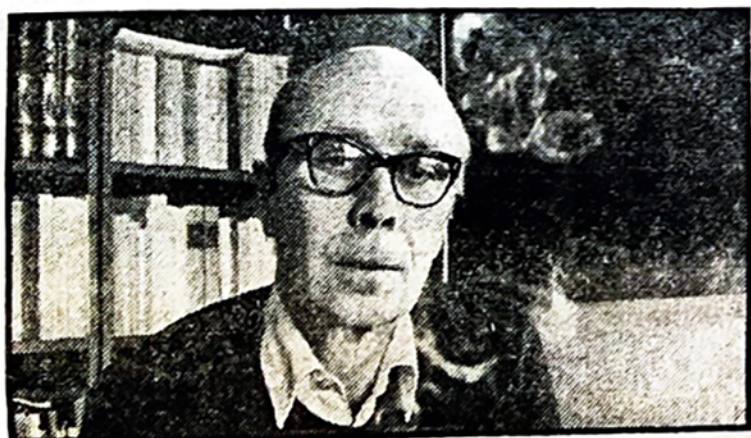
Under sina trettiofem instängda år på S:t Lars sjukhus i Lund gav han ett märkligt tillskott till den svenska översättarlitteraturen. Den ytterst kräsne författaren Vilhelm Ekelund hävdade om Eric Hermelin "att det funnits mer poetisk skapande kraft och ingivelse hos denne man än i hela den samtida svenska vitterheten".

Eric Hermelin dog 1944 i Lund 84 år gammal efter ett stormigt och tragiskt liv. Hans insats till trots har det skrivits gles om honom — så där en artikel i decenniet.

Den förste som skrev litet utförligare om honom var Ivar Harrie i GHT 1931. 1940 uppmärksammades han av Ellen Rydelius med en stor intervju i Dagens Nyheter med anledning av 80-årsdagen. Till dem som tidigt uppmärksammade hans insatser hörde Hagar Olsson, Richard Hejll och K.A. Svensson.

I stort sett en märklig tystnad alltså. Men nu kommer ut en omfattande och uppseendeväckande biografi om hans liv, kallad "Angest-hjulets svängningar", författad av adjunkten Per-Erik Lindahl i Håssleholm.

Man kan härvidlag notera att det är praktiskt taget första gången en svensk översättare blir föremål för en mera omfattande levnadsteckning (med undantag i någon mån för C.A. Hagberg). Lindahls bok på 448 sidor är ett digert dokument om en man som bröt sig ut ur sin adliga släkts mönster och som trots den mest svårartade alkoholism var en mycket levande människa.

chen, och i Lintorf vistas han å en alkoholistanstalt ett år.

Den 24 november 1886 låter han värva sig som soldat i den brittiska armén efter att en tid ha levat i slummen i East End. Lindahl finner det möjligt att Hermelin här räddats av Frälsningsarmén några gånger.

Alla handlingar som berör hans liv i brittisk sold finns bevarade i Public Record Office i London (Storbritanniens riksarkiv); värningskontraktet, tjänste- och sjukjournalerna och domstolsprotokollen.

Per-Erik Lindahl konstaterar att det är mörka blad i Eric Hermelins historia.

Efter drygt fem år i Indien avskedades han 1893 i ett militärfängelse i Portsmouth. Under den tiden hade han varit intagen på sjukhus ett år och 57 dagar och suttit i fängelse ett år och 237 dagar. Bakom låg en svårartad dryckenskap och även bruk av narkotika, Opium och cannabis var vanligt i Indien på den tiden.

Färden gick vidare och ett par år uppehöll sig Eric Hermelin på Jamaica.

Hem igen. Han arrenderade en gård av fadern-jorddroten i Småland och var informator, togs in på Eolshalls kuranstalt för manliga alkoholister och omyndigförklarades.

□ I spritens tecken

Samma år utvandrade han till Australien, där han arbetade som jordbrukare, trädgårdsmästare och fiskare. Tidvis var han vagabond

Det var en DN-artikel som på ett avgörande sätt väckte mitt intresse för Eric Hermelin, säger Per-Erik Lindahl, som är adjunkt och lärare i Håssleholm. Bakom ligger ett drygt arbete med spaningar i arkiv, minnesgömmor och brevsamlingar. Han har tagit del av den omfattande sjukhusjournalen på S:t Lars och han har uppsökt arkiv runt om i landet och följt Eric Hermelins spår.

och enligt egen uppgift frälsnings-soldat.

De tio åren i Australien gör även de i spritens tecken. Han sätter i fängelse i genomsnitt mer än två gånger om året för fylleri och även för tillgrepp.

1908 återvänder han till hemlandet. Brodern och förmyndaren Joseph Hermelin, nykterhetskämpe och ivrigt verksam inom Blåbandsrörelsen, ordnade att Eric Hermelin togs in på S:t Lars sjukhus privatavdelning, "första klass" som en överståndsperson. Här skulle han stanna till sin död 1944. Det var bakom sinnessjukhusets murar han kom att göra sin storartade insats som översättare av skilda europeiska och österländska mystiker.

□ 97 helgon

Infogat i "Angest-hjulets svängningar" finns ett bidrag på 15 sidor av författaren Carl-Göran Ekerwald, som väl bevandrad i Eric Hermelins många verk skrivit om översättningarna som sammanlagt blev ett 20-tal arbeten. Hermelin överflyttade till svenska det bästa i persisk litteratur under fem sekler. Den rikaste epoken var 1200-talet med författare som Attar och Rumi.

Sålunda översatte han Attars "Vännernas minne", ett prosaverk med det ideala livet som ämne. "Vännerna" är 97 muslimska helgon.

Attar ägnade 39 år av sitt liv åt att under resor insamla uppgifter om dessa helgon, alla tillhörande en fromhetsriktning som inom islam kallas sufism. De kunde försörja sig som ullkardare, kamel-vaktare och moskésopare. En återkommande tanko hos de persiska diktarna är att människornas jordevandring har glädjen som mål.

Rumi söker ge en världstörklaring som snart övergår till att bli en vild kärleksförklaring och han skriver verket "Mesnavi". Skuld och ansvar lyfts bort från människan. Hon är ett broderiarbete i broderarens hand.

Den som i detta ödesbestämde skeende lutar på sitt eget förnuft påminner om en spjfluga på ett halmstrå, kringdrivande på en böl av åsneurin. Stolt utropar förnuftsdyrkaren: Se, vilket hav! Och jag är en erfaren styrman! Innerst inne går Eric Hermelin

Eric Hermelin fotograferad på S:t Lars sjukhus i korridoren till privatavdelningen, där han var intagen. Han är här den fulländade gentlemanen klädd i kostym av modernaste snitt och finaste kläde. Bilden togs 1911, då Hermelin var 50 år.

översättningar och kommentarer ut på ett slags grundläggande handledning för vuxna i konsten att bli barn på nytt.

Så gav han sig i kast att översätta även en mystiker som Jacob Böhme. De texter som Hermelin valde att översätta hade i själva verket samma innebörd. Det är samma anda som talar från dem alla.

Sufismen är en proletär strömning i ordets egentliga mening. Anhängarna är egendomslösa diviserarebetare och eremiter. De var den tidens "drop-outs".

Här påvisas att Eric Hermelin sökte sig till texter som beskrev hans egen livssituation. Endast som förlorad och förtappad är man en sufi. Texterna tolkade hans liv. Motsägelserna har försönats.

□ Barn och dåre

Eric Hermelin trivdes i sällskap med hemnkrogarnas rumlare. Det gjorde också sufierna. Sufin och fyllobuten är bröder, bägge har gjort sig till barn och dåre. Stevensons roman "Dr Jekyll

och mr Hyde" var för honom ett centralt verk. Han igenkände sig här. En sida ond, en god.

I stort sett fick Eric Hermelin själv finansiera sina utgåvor med medel från sin privatförmögenhet, berättar Per-Erik Lindahl. Bara ett fåtal böcker såldes och det var mycket gles med recensioner. Sammanlagt kom hans bibliografi att utgöra 39 nummer och 5 mindre broschyrer. Han översatte mer än 10 000 ofta tätttryckta sidor.

Han kom dock att höra till den litterära, exklusiva kretsen i Helsingborg där Vilhelm Ekelund var i mittpunkten. Att han över huvud taget fick en läsekrets var till stor del den tänkande och djupt religiöse skomakaren Hjalmar Ekströms förtjänst.

Per-Erik Lindahl berättar att han fått ta del av den omfattande korrespondensen mellan Ekström och Hermelin.

Eric Hermelin skulle ofta rymma från vad han kallade "sitt sista rastställe på jorden". Åren 1909—15 rymde han sålunda nio gånger från S:t Lars. När han rymde kunde han vara klädd i två

kostymer, den ena gick till pantbanken och pengarna för den finansierade främst spritköp. Ofta gjorde han utflykter till Köpenhamn.

Han var en kraftfull man, vägde 100 kg och var 180 cm lång. Det hände på krogar i Köpenhamn att han kastade ut bord och stolar i vredesutbrott, samme man som kunde utveckla stor älskvardhet mot besökare vid S:t Lars.

Per-Erik Lindahl visar på hur Eric Hermelin lämnade den konservativa synen från högreståndsmiljön och kom att omfatta en radikal uppfattning. I sina kommentarer i verk efter verk klargör han sin inställning till religion, kultur och politik och öppnar mystikens värld.

Han blev totalpacifist och gisslade militärer och biskopar som bad i kyrkorna för krigsmakten.

□ Fredens talan

Han hyllade dem som vågade föra fredens talan i ett vettlös och vapenskrallande tid, konstaterar Per-Erik Lindahl.

Som kristen var han fundamen-

"Hos Eric Hermelin har det funnits mer poetisk skapande kraft och ingivelse än i hela den samtida svenska vitterheten." (Vilhelm Ekelunds ord om Hermelin.)

talist men utan snäva religiösa synsätt. Om kriminalvård kunde han yttra sig framsynt, stödd av egna bittra erfarenheter. Mot Hitler och nazismen gick han till ursinniga angrepp och i en tid med stark antisemitism förde han energiskt judarnas talan.

Må vara att få har läst hans verk. Likafullt kan Per-Erik Lindahl påvisa hur han med sina tolkningar och sina många fascinerande noter och kommentarer påverkat en rad författare. Man kan nämna namn som Karl Vennberg, Hagar Olsson, Tora Dahl, Hjalmar Gullberg, Axel Liffner och Gösta Oswald. Läst och uppskattad har han varit av bl.a. Gunnar Ekelöf, Willy Kyrklund och Sven Lindqvist.

Själv kom Eric Hermelin att starkt gripas av Frödings dikter. Gång på gång citerade han Fröding och upphöjde hans ord till gudemåla.

Till de allra karaste dikterna hörde "Si drömmaren kommer där". Det var, synes det, en dikt som väl svarade mot Eric Hermelins egen situation.

RUNE JOHANSSON

SHORT SERVICE. Attestation of No. 2077 Name Thomas Edward Hallan Age 12 years

1. What is your Name? Thomas Edward Hallan

2. In what Part of Town were you born? London

3. Are you a British Subject? Yes

4. Do you know your Age? 12

5. What is your Name? Thomas Edward Hallan

6. What is your Address? London

7. Are you a British Subject? Yes

8. Have you ever been in the Army or Navy? No

9. Are you Married? No

10. Have you ever been in the Army or Navy? No

11. Have you ever been in the Army or Navy? No

12. Have you ever been in the Army or Navy? No

13. Have you ever been in the Army or Navy? No

14. Have you ever been in the Army or Navy? No

15. Have you ever been in the Army or Navy? No

16. Have you ever been in the Army or Navy? No

Kontraktet enligt vilket Eric Hermelin under det antagnamnet Thomas Edward Hallan låter värva sig till den brittiska armén för 12 år.